

МОДЕЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ЗЕМЛЕВПОРЯДНИКА

Постановка проблеми у загальному вигляді... Останнім часом приділяється все більше уваги проблемам формування професійної компетентності студентів. У кінці ХХ ст. дослідники звернулися до професійної компетентності як педагогічної проблеми, що набуває особливої значущості у зв'язку з поширенням ідей гуманізації й гуманітаризації освіти. У процесі розвитку суспільства зростає роль кваліфікованих фахівців будь-якої галузі виробництва, у тому числі землевпорядної. Громадськість потребує високопрофесійного землевпорядника, який глибоко знає фахові дисципліни, нормативні документи в цій галузі, має сформовані вміння раціонального використання земельних ресурсів. Це стимулює виокремлення педагогічних умов, розробку відповідних моделей формування професійної компетентності майбутнього землевпорядника.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Українські та російські вчені приділяють належну увагу дослідженню проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців у вищій школі, зокрема таким її аспектам, як організація навчального процесу (А.Алексюк, С.Архангельський, В.Беспалько, Н.Ничкало, О.Пехота, С.Сисоева, С.Харченко та ін.), формуванню різних галузевих спрямувань (В.Байденко, Н.Кузьміна, О.Локшина, О.Овчарук, А.Хуторської та ін.). Однак, крім досліджень окремих аспектів професійної підготовки майбутніх землевпорядників, зокрема застосування інформаційних технологій (Т.Кристочук), змістового наповнення фахової підготовки (П.Колодій, С.Перій та ін.), відсутні дослідження, які б цілісно репрезентували модель формування професійної компетентності студентів аграрних ВНЗ. Це й зумовлює актуальність нашої розвідки.

Виклад основного матеріалу дослідження... У якості структурних компонентів професійної компетентності студента-майбутнього землевпорядника можна запропонувати такі складові:

- предметна компетенція;
- правова компетенція;
- технічна компетенція;
- управлінська компетенція;
- комунікативна компетенція.

Предметна компетенція передбачає сформовані вміння орієнтуватися в предметній галузі, уміння інтегруватися з досвідом, тобто здатність співвіднести свою діяльність з тим, що напрацьовано в землевпорядній сфері, здатність продуктивно взаємодіяти з досвідом колег та інноваціями, здатність узагальнити й передати власний досвід іншим.

Важливою складовою професійного розвитку землевпорядників є знання відповідної нормативно-правової документації. Це зумовлює наукове обґрунтування питання про формування правової компетенції майбутніх землевпорядників. Студент-землевпорядник повинен мати уявлення про зміст основних нормативно-правових актів та вміти швидко реагувати на зміни в законодавстві й застосовувати їх на практиці. Такими нормативно-правовими актами є декілька кодексів та законів, зокрема Земельний кодекс України, Водний кодекс України, Лісовий кодекс України, Кодекс про надра України, а також закони: «Про землеустрій», «Про державний контроль використання й охорони земель», «Про оренду земель», «Про оцінку земель», «Про плату за землю», «Про охорону земель», «Про фермерське господарство», «Про планування і забудову територій», «Про основи містобудування», «Про розмежування земель державної та комунальної власності».

Знання цих та інших законів і нормативно-правових актів сприяють формуванню правової компетенції студентів-землевпорядників, які знайомляться з цими документами у процесі вивчення таких дисциплін, як земельне право, містобудівне право, земельний кадастр, управління земельними ресурсами, законодавче забезпечення кадастру нерухомості, законодавче забезпечення щодо проведення землевпорядних робіт.

Правова компетенція є одним із найважливіших елементів професійної компетентності. Формування правової компетенції студентів є комплексним завданням, вирішення якого передбачає збагачення знаннями з багатьох дисциплін, як соціально-гуманітарних, так і профільних, а також становлення їхніх поглядів, міцних переконань, розвиток умінь діяти згідно з етично-правовими нормами.

Правова компетенція фахівця є динамічною характеристикою, що відображає зміни в оволодінні ним відповідними компетенціями. Правова компетенція фахівця аграрного сектору містить: юридично-правові знання, правосвідомість, розуміння принципів права, повагу до законів, юридичні права і обов'язки, правове мислення і правові дії. Міра правової компетенції залежно від рівня професійної освіти підвищується за рахунок розширення й поглиблення обсягу правових знань. Вивчення поняття "правова компетентність майбутніх землевпорядників" дозволило сформулювати його таким чином: це сукупність професійно орієнтованих і соціально значущих знань державних законів, умінь і певних навичок керуватися ними в конкретній галузі трудової діяльності, на основі громадянської позиції особи.

Під технічною компетентністю майбутнього землепорядника ми розуміємо інтегральну якість особистості, що базується на системі знань, умінь, навичок та сукупності професійно важливих якостей, сформованість яких дозволяє фахівцеві ефективно реалізовувати професійну діяльність щодо володіння навичками складання технічної документації, оперування знаннями з геодезії та обробки геодезичних вимірів у спеціалізованих програмах, таких як AutoCAD Map, інвентград, Arc GIS, МГ сети, Digitals [1].

Отже, технічна компетенція містить три рівні:

- перший рівень включає систему знань, умінь та навичок використання засобів обробки геодезичних вимірів;
- другий рівень містить систему знань, умінь та навичок щодо процесу виконання геодезичних зйомок;
- третій рівень – сукупність професійно важливих якостей, необхідних майбутньому землепоряднику для успішної реалізації професійної діяльності (складання технічної документації).

В умовах інформатизації суспільства, комп'ютеризації та впровадження у виробництво сучасних технологій проблема застосування інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців актуалізується в теорії та практичній діяльності вищих навчальних закладів аграрного профілю в Україні. Застосування інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців є однією з умов підвищення якості навчально-виховного процесу в аграрному ВНЗ, а також запорукою ефективного процесу розбудови відкритої конкурентноспроможної аграрної економіки ринкового типу, інтегрованої у світову господарську систему [1].

Оскільки майже 80 % випускників аграрного ВНЗ за спеціальністю "Землепорядкування і кадастр" працюють на державній службі і з часом досягають певного кар'єрного росту, можна говорити що управлінська компетенція – це необхідна складова професійної компетентності висококваліфікованого фахівця. Від ефективного управління персоналом залежить, наскільки якісно і швидко будуть виконуватись обов'язки, покладені на органи земельних ресурсів. Отже, треба дати визначення управлінської компетенції землепорядника, під якою розуміємо здатність організувати роботу підлеглих так, щоб досягати максимального ефективного співвідношення між можливостями персоналу і технічним прогресом, ураховувати чинники, що впливають на швидкість і якість виробничого процесу; ефективний розподіл часу між співробітниками; уміння дати оцінку виконаній роботі та виправити помилки й неточності, зробити зауваження; уміння делегувати повноваження; запобігання конфліктів у колективі.

Керівник має усвідомлювати, що відповідальність за якісне й кількісне виробництво лежить на ньому, також він повинен виконувати певні функції. Погоджуємося з думкою О.Конотопцева, який виділяє такі функції керівника:

1) Функції адміністративно-організаційні. Керівник, відповідно до офіційно представлених його прав і обов'язків, повинен координувати індивідуальні дії членів колективу в єдину загальну силу. Він розподіляє обов'язки між співробітниками, контролює процес виконання, оцінює результат і сам відповідає за діяльність окремих співробітників і всієї групи перед іншими інстанціями.

2) Функції стратегічні, пов'язані з постановкою цілей, вибором методів їхнього досягнення. Реалізація цих функцій дозволяє виявити творчий потенціал керівника, спритність, витримку, здатність висувати нові ідеї. У структуру стратегічних функцій включається здатність до прогнозування, передбачення кінцевого результату, до оперативної переробки більших обсягів інформації, що надходить від підлеглих і вищих інстанцій, від результатів діяльності колективу. Керівник повинен також накопичувати великий обсяг професійної інформації у своїй пам'яті.

3) Експертно-консультативні функції. У процесі групової діяльності керівник звичайно є тією компетентною особою, до якої всі звертаються як до джерела достовірної інформації й найбільш кваліфікованого фахівця. Висока професійна кваліфікація – одна із основних складових авторитету керівника.

4) Комунікативні функції. Керівник є основним джерелом важливої інформації, що має значення для успішного функціонування робочої групи. Ця інформація передається в процесі спілкування із групою й окремими членами. Комунікативність, уміння спілкуватися із людьми, доступність спілкування – важливі якості керівника. Керівник може бути відкритий для спілкування із групою й тоді виступає як лідер.

5) Виховні функції. Приймаючи рішення й направляючи колектив на досягнення поставлених цілей, керівник одночасно із цим забезпечує виховний ефект у формуванні особистості своїх підлеглих. Він виховує своїм особистим прикладом відношення до справи, професійною компетентністю, навчанням. Функція вихователя містить у собі й дисциплінарні методи заохочення й покарання, якщо співробітники порушують регламент роботи або порушують моральні принципи життя колективу.

6) Функція представництва. Керівник – офіційна особа, яка представляє групу в зовнішньому соціальному середовищі. Він повинен добре володіти навичками культурного спілкування, гідними манерами, мімікою й пантомімікою, культурою мови [2].

Комунікативну компетенцію майбутнього землепорядника можна розглядати як складову спілкування, що є дуже важливим, оскільки ця робота безпосередньо пов'язана зі спілкуванням. Консультування населення з

приводу земельних питань та суперечок, ознайомлення широкого загалу з нововведеннями в землепорядній галузі є важливою складовою фаху.

Під комунікативною компетенцією розуміємо здатність установлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, певну сукупність знань, умінь і навичок, що забезпечують ефективне спілкування. Комунікативна компетенція передбачає вміння змінювати глибину й коло спілкування, розуміти й бути зрозумілим для партнера по спілкуванню.

Виокремлюють такі складові комунікативної компетентності:

- орієнтованість у різних ситуаціях спілкування, яка заснована на знаннях і життєвому досвіді індивіда [3];
- спроможність ефективно взаємодіяти з оточенням завдяки розумінню себе й інших при постійній відозміні психічних станів, міжособистісних відносин і умов соціального середовища [3];
- адекватна орієнтація людини в самій собі – власному психологічному потенціалі, потенціалі партнера, у ситуації [4];
- готовність і вміння набувати контакти з людьми [4];
- внутрішні засоби регуляції комунікативних дій [5];

У якості комунікативної компетенції Ю.Крижанівська та В.Третьяков виокремлюють знання, уміння та навички конструктивного спілкування [6].

Незважаючи на використання різних дефініцій, усі автори наголошують на сформованості вмінь комунікативно доречного використання мовних засобів.

Усі названі компоненти професійної компетентності тісно пов'язані, утворюючи складну структуру, яка формує «ідеальну модель» фахівця, визначає його особистісно-діяльнісну характеристику, оскільки компетентність виявляється й може оцінюватися тільки при виконанні певних завдань у межах професії землепорядника.

Висновки... Перспективи подальших досліджень порушеної проблематики вбачаємо в розробці методичних рекомендацій щодо формування складових професійної компетентності майбутніх землепорядників засобами фахових дисциплін.

Література

1. Кристопчук Т.Є. Педагогічні умови застосування інформаційних технологій у професійній підготовці землепорядників в аграрному коледжі: автореферат дис. ... к.п.н. / Т.Є. Кристопчук – Вінниця. : ИФП НАНУ, 2008. – 30 с.
2. Конотопцев О.С. Управление людскими ресурсами / О.С. Конотопцев. – Київ. : Слово, 2010. – 131с.
3. Кузьмин Е.С. Коллектив. Личость. Общение: словарь социально-психологических понятий / под. ред. Е.С. Кузьмина и В.Е. Семенова. – Л. : Лениздат, 1987. – 143 с.
4. Жуков Ю.М. Введение в практическую социальную психологию / под ред. Ю.М. Жукова, Л.А. Петровской, О.В. Соловьевой. – М. : Смысл, 1996. – 255 с.
5. Жуков Ю.М. Диагностика и развитие компетентности в общении / Жуков Ю.М., Петровская Л.А., Растянский П.В. – М. : Изд-во МГУ, 1990. – 106 с.
6. Крижанская Ю.С. Грамматика общения / Крижанская Ю.С., Третьяков В.П. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1990. – 208 с.

Анотація

Усі компоненти професійної компетентності тісно пов'язані, утворюючи складну структуру, яка формує «ідеальну модель» фахівця, визначає його особистісно-діяльнісну характеристику, оскільки компетентність виявляється й може оцінюватися тільки при виконанні певних завдань у межах професії землепорядника.

Аннотация

Все компоненты профессиональной компетенции тесно связаны, образуя сложную структуру, которая формирует «идеальную модель» специалиста, определяет его личностно-деятельную характеристику, поскольку компетентность определяется и может оцениваться только при выполнении определенных заданий в рамках профессии землеустроителя.

Summary

All components of occupational competence are very coherent and form a complex structure which defines “a perfect model” of a professional. It defines his personal and occupational characteristics as competence can be shown and evaluated only by performing certain tasks within a profession of land use planner.

Ключові слова: предметна компетенція, правова компетенція, технічна компетенція, управлінська компетенція, комунікативна компетенція.

Ключевые слова: предметная компетенция, правовая компетенция, техническая компетенция, управленческая компетенция, коммуникативная компетенция.

Key words: Subject competence, judicial competence, technical competence, administrative competence, communicative competence.

Подано до редакції 19.09.2012.

Рекомендовано до друку докт.пед.наук, проф. Чернухою Н.М.